

**แรงกระเพื่อมทางการเมืองที่มีผลต่อแนวคิดอิสเรีและ
ความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือก: กรณีศึกษา
โรงเรียนมีชัยพัฒนา จ.บุรีรัมย์¹**

นิชาพัฒน์ เพิ่มทองอินทร์²
กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล³

ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2561   ตอบรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิดอิสเรีและความเสมอภาค ที่ปรากฏผ่านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือก และศึกษาถึงแรงกระเพื่อมทางการเมืองที่มีผลต่อแนวคิดอิสเรีและความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือก ตลอดจนทราบถึงแนวทางการจัดการของโรงเรียนทางเลือกต่อการเจริญเติบโตของแนวคิดอิสเรีและความเสมอภาคในการตื่นตัวทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษา

---

¹ ภายใตชุดโครงการวิจัยเรื่อง “เมื่อฟ้าสีทองผ่องอำไพ: การศึกษามโนทัศน์เรื่องอิสเรีและความเสมอภาคกับการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมหลักในสังคมไทย” โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² พ.ต.หญิง ดร., หน่วยงานบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย

อีเมลล์: mummy_ny027@hotmail.com

³ ดร., นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมลล์: kingupdate@yahoo.com

โรงเรียนมีชัยพัฒนา จ.บุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนเน้นความมีอิสระเสรีของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยมของจอห์น ดิวอี้ โดยวิธีการสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การกระทำและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในเรื่องของความเสมอภาค พบว่า โรงเรียนได้สั่งสอนให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ว่าคนเราทุกคนมีค่าในตัวเองเท่า ๆ กัน และสอนให้เรียนรู้ที่จะแบ่งปัน แก่ผู้ที่ด้อยโอกาส

สำหรับแรงกระเพื่อมทางการเมืองที่มีผลต่อแนวคิดอิสระเสรีและความเสมอภาค พบว่า ไม่สามารถส่งผลกระทบต่อโรงเรียนมีชัยพัฒนา โดยกระบวนการในการจัดการและรับมือกับแนวความคิดดังกล่าว คือ การที่โรงเรียนมีชัยพัฒนาไม่เป้าหมายในการผลิตเด็กให้เจริญเติบโต ควบคู่ไปกับคุณธรรม ความดีงาม ด้วยวิถีแห่งสติปัญญา อย่างมีเหตุ มีผล เพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดีในวิถีประชาธิปไตย

คำสำคัญ: แรงกระเพื่อมทางการเมือง/ แนวคิดอิสระเสรี/
แนวคิดความเสมอภาค/ โรงเรียนทางเลือก

THE IMPACT OF POLITICAL CHANGES ON HOW THE
ALTERNATIVE SCHOOL PERCEIVES THE IDEA OF
LIBERTY AND EQUALITY: A CASE STUDY OF
MEECHAIPATTANA SCHOOL,
BURIRAM PROVINCE

Nichaphat Permtongin ²

Kingkan Jongsukklai ³

Received: September 7, 2018   **Accepted:** September 28, 2018

ABSTRACT

This research studies the idea of liberty and equality reflected from alternative school pedagogy, as well as the impact of political changes on the idea of liberty and equality on the school itself, along with the management implemented to nourish the idea of liberty and equality in contemporary Thai politics.

---

² Major, Dr., Armed forces development command, Royal Thai Armed Forces Headquarters

E-mail: mummy_ny027@hotmail.com

³ Dr., Researcher, Social Research Institute, Chulalongkorn University

E-mail: kingupdate@yahoo.com

From the case study of Meechai Pattana School, Buriram province, the research finds a student-centered liberal education, as envisioned by John Dewey's Empiricism, through pedagogy constructed around hand-on and direct experience. On the idea of liberty and equality, the school teaching cultivates on humanistic view of human dignity, equal intrinsic values, and charity.

For the impact of political changes on the idea of liberty and equality, the research does not find significant effects to the school, as it aims to nurture students with holistic growth in good moral and rational intelligent, to become good citizens in democratic society.

KEYWORDS: The Impact of Political Changes/ The Idea of Liberty/ The Idea of Equality/ The Alternative School

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเมืองอันร้อนระอุของประเทศไทยที่ส่งผลต่อการเกิดแรงกระเพื่อมทางการเมืองอย่างเป็นระลอก ๆ ผังรากมาเป็นเวลานานนับสิบปี ตั้งแต่เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ.2549 จนกระทั่งมีการรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ.2557 กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยเกิดการแบ่งกลุ่มก้อน แบ่งก๊ก แบ่งฝ่าย แบ่งสี และเป็นผลให้มีการชุมนุมทางการเมืองเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งหนึ่งในเหตุผลของวิกฤตการณ์การเมืองไทยในแต่ละครั้งนั้น มาจากการเรียกร้องอิสรเสรีและความเสมอภาคทางประชาธิปไตย โดยอิสรเสรีและความเสมอภาคที่กลุ่มทางการเมืองพยายามจะเรียกร้องให้เกิดขึ้นในประเทศนั้น บางครั้งได้มีการหยิบยกเอาหลักการของความมีเสรีภาพมาใช้อย่างเกินขอบเขต และจากปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของทั้งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (เสื้อเหลือง) และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (เสื้อแดง) จะพบว่าบ่อยครั้งก่อให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเมือง และประเทศชาติ ดังเช่น การเข้ายึดพื้นที่ทำเนียบรัฐบาล สถานที่ราชการ การปิดล้อมสนามบิน การสั่งเผาบ้านเผาเมือง (เอ็มจีเอ ออนไลน์, 2553) ซึ่งไม่อาจยอมรับได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของเสรีภาพ แต่เป็นที่น่าสนใจว่าได้มีกลุ่มประชาชนจำนวนมากได้เข้าร่วมชุมนุมและกลายเป็นเหยื่อของการปลุกระดม ชวนให้ใช้ความรุนแรงของแกนนำกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองของทั้งกลุ่มเสื้อเหลือง และกลุ่มเสื้อแดง ซึ่งต่างประกอบไปด้วยผู้นำทางการเมือง ที่มีทั้งการศึกษาที่ดี มีความรู้ มีความสามารถและประสบการณ์ทางการเมือง โดยการแสดงออกของบุคคลระดับแกนนำเหล่านี้ อาจกลายเป็นแบบอย่างหรือ “ไอดอล (Idol)” ที่สร้างแรงบันดาลใจ ในการเรียกร้องประชาธิปไตยให้กับ

กลุ่มคน ประชาชน และเยาวชน ภายใต้การกล่าวอ้างว่าเป็นการแสดงออกตามหลักการของควมมีอิสระเสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตย

ดังตัวอย่างของเยาวชน คนรุ่นใหม่อย่าง นายเนติวิทย์ โชติภัทร์ไพศาล (กวีวุฒิ เต็มภูวภทร, 2560) นิสิตชั้นปี 1 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยได้รับเลือกให้เป็นประธานสภานิสิตจุฬาฯ โดยเขามุ่งเน้นนโยบายปกป้องคุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิ และเสรีภาพของนิสิตจุฬาฯ ประเด็นที่ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อยู่ที่พฤติกรรมของเขาที่แสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับวัฒนธรรม “หมอบกราบ” โดยนายเนติวิทย์นั้น มีความเป็นเยาวชนหัวก้าวหน้ามาตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นมัธยม และมีความเชื่อในแนวคิดเสรีนิยม พยายามเรียกร้อง สร้างเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อคัดค้านขนบธรรมเนียมปฏิบัติหลายอย่างตั้งแต่ในระดับโรงเรียน จนถึงระดับมหาวิทยาลัย เช่น เด็กนักเรียนผู้ชายไม่จำเป็นต้องตัดผมสั้นเกรียน (สรยุทธ สุทัศนะจินดา, 2553), เด็กนักเรียนผู้หญิงไม่ต้องตัดผมสั้นเท่าตึงหู, ควรยกเลิกพิธีกรรมไหว้ครู, ยกเลิกการร้องเพลงชาติ เป็นต้น และในระดับมหาวิทยาลัย เขาก็พยายามเคลื่อนไหวที่จะรื้อทำลายขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้ยึดถือกันมา เช่น การเรียกร้องให้ยกเลิกเครื่องแบบนักศึกษา, เรียกร้องให้ปฏิรูปการศึกษา, เรียกร้องให้ยกเลิกการรับน้อง, เรียกร้องให้รุ่นพี่ให้เกียรติรุ่นน้องเพราะเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และที่เป็นประเด็นจุดชนวน คือ “การเรียกร้องให้มีประชาธิปไตยจากการเลือกตั้ง โดยเขาต่อต้านรัฐบาลทหารที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งอย่างชัดเจน”

จากพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเสรีภาพของเยาวชนรุ่นใหม่ในข้างต้นนั้น ถือเป็นสิ่งที่สังคมไทยควรจะต้องกลับมาทบทวนพิจารณาว่า จะต้องเปิดพื้นที่เสรีภาพทางความคิดให้กับเด็กและเยาวชนหรือไม่ มากน้อย

เพียงใด หรือเรื่องบางเรื่องยังไม่ใช่ว่าหน้าที่ของเด็กและเยาวชนในการแสดงออกทางความคิดเห็น แต่ทว่าหากสังคมไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ให้ได้อย่างแท้จริง การเปิดเสรีภาพทางความคิดให้กับประชาชน รวมถึงเด็กและเยาวชน ก็คงไม่ใช่จะเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดอะไรไปจากสังคมโลก เพราะฉะนั้น สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัย จึงให้ความสำคัญไปที่เด็กและเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งถือเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งผู้วิจัยเกิดข้อคำถามที่ว่า การเรียกร้องอิสรเสรีภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ในทัศนะของเด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นอย่างไร รู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ข้อเรียกร้องเรื่องอิสรเสรีและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง

ดังนั้นแล้ว โรงเรียนนับเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ทั้งนี้ ได้มีกลุ่มผู้นำในการพัฒนาการศึกษา ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ให้กับการศึกษาของไทย โดยการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการความมีอิสรเสรีภาพของตัวผู้เรียน ตลอดจนความมีอิสรเสรี มีความหลากหลาย และมีความยืดหยุ่นของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน นำมาสู่การผลักดันให้มีการจัดการศึกษาแนวใหม่ขึ้นในประเทศไทย คือ “การศึกษาทางเลือก” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) และในปี พ.ศ.2552 ได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งสภาการศึกษา (ปกป้อง จันวิทย์ และคณะ, 2555) ทางเลือกจวบจนถึงปัจจุบันนี้ ถือได้ว่าโรงเรียนทางเลือกได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการจัดการศึกษาสำหรับประเทศไทย ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, 2542) ได้เปิดโอกาสให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากรัฐ สามารถที่จะจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานได้ จึงส่งผลให้ในปัจจุบันจำนวนโรงเรียนทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งโรงเรียนทางเลือกในระบบ นอกกระบบ และตามอัยาศัย ทั้งที่ก่อตั้งโดยภาคเอกชน ตลอดจนองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร โรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดทางศาสนาในการจัดการศึกษา ตลอดจนบ้านเรียน (Home School) โดยกลุ่มผู้ปกครอง

ปรัชญาและแนวคิดหลักที่สำคัญของการศึกษาทางเลือก คือ แนวคิดการจัดการศึกษาในเชิงอุดมคติ ที่เน้นการจัดการศึกษาที่หลากหลาย โดยสร้างความแตกต่างของนวัตกรรมทางการศึกษาบนพื้นฐานของความเป็นอิสระในการจัดการศึกษา ทั้งความอิสระของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การประเมินผลที่มีความยืดหยุ่นสูง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยปรับเปลี่ยนค่านิยมแบบเดิมที่ให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอด แต่สนับสนุนให้เกิดความอิสระในการเรียนการสอน ที่เป็นไปอย่างมีส่วนร่วมทั้งผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมถึงการเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมในชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งหมายให้เป็นการศึกษาแบบเรียนรู้ตลอดชีวิต และไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เฉพาะในตำรา แต่เป็นการศึกษาเพื่อเรียนรู้คุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ที่แสดงถึงคุณลักษณะของรูปแบบการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม

ในฐานะที่จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาชาวอเมริกัน ซึ่งให้ความสนใจต่อการศึกษาเป็นพิเศษ และความคิดของเขามีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการศึกษาศสมัยใหม่ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลต่อการศึกษทางเลือก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง แนวคิดอิสระเสรีและความเสมอภาค

ตามปรัชญาการจัดการศึกษาของดิไวอี ผ่านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง อีกทั้งแรงกระเพื่อมทางการเมืองมีผลต่อแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือกหรือไม่ และโรงเรียนทางเลือกจะจัดการกับการเจริญเติบโตของแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคในการตื่นตัวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันของสังคมกระแสหลักอย่างไร โดยเลือกโรงเรียนมิชชั่นพัฒนา (เด็ก-ดี, 2560) อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคที่ปรากฏผ่านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือก ศึกษาในกรณีของโรงเรียนมิชชั่นพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาถึงแรงกระเพื่อมทางการเมืองที่มีผลต่อแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือก
3. เพื่อทราบถึงแนวทางการจัดการของโรงเรียนทางเลือกต่อการเจริญเติบโตของแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคในการตื่นตัวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แรงกระเพื่อมทางการเมือง หมายถึง ผลกระทบทางการเมืองที่เกิดมาจากการเจริญเติบโตของแนวคิดอิสราเอลและความเสมอภาคในการตื่นตัวทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การเคลื่อนไหวของเด็กและเยาวชนในการเรียกร้องเสรีภาพทางความคิดเห็น ตลอดจนการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ

2. โรงเรียนทางเลือก หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการศึกษาทางเลือก ซึ่งแนวคิดของโรงเรียนทางเลือกเป็นสิ่งที่ผูกติดกับแนวคิดของการศึกษาทางเลือก โดยให้ความสำคัญว่า การศึกษานั้นไม่ใช่จะเป็นเพียงแค่เครื่องมือในการเรียนรู้ของผู้เรียน หากแต่การศึกษานั้นควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา และจิตใจ โดยการศึกษาเป็นสิ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความดี ความงาม ความจริง และมีจิตสาธารณะ รวมถึงการสร้างคนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง และการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปอย่างอิสระ และให้ความสำคัญไปที่การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสำหรับกรณีศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนมิชชั่นพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

3. โรงเรียนมิชชั่นพัฒนา หมายถึง โรงเรียนทางเลือกที่เป็นโรงเรียนเอกชน ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยมีการบริหารจัดการด้วยตนเอง ในรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ แต่มีการบริหารหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างอิสระตามแนวทางของการศึกษาทางเลือก มีโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติม แปรกใหม่ไปจากโรงเรียนในกระแสหลักทั่วไป แต่เรื่องวิชาการยังคงอิงกับหลักสูตรแกนการของรัฐบาล ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดปรัชญาทางการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

1.1 ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

ดิวอี้ (Dewey, 1963, pp.19-23) มีแนวคิดว่าการศึกษาคือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน หากแต่ไม่ใช่จะเป็นเพียงการส่งผ่านความรู้ไปยังผู้เรียนโดยการสอนของครูผู้สอน หรือการให้ท่องจำ เพื่อพัฒนาความเก่ง ความฉลาด ความเป็นเลิศทางสติปัญญาของผู้เรียน แต่เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยที่จะต้องเริ่มต้นจากตัวผู้เรียนเอง กล่าวคือ ผู้เรียนควรที่จะต้องตระหนักรู้ถึงตนเอง ว่ามีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องใด มีข้อสงสัย มีปัญหาในส่วนใด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตร โดยการยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง (Student-Centered Learning หรือ Child-Centered Learning) ให้ความสำคัญไปที่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยเมื่อผู้เรียนรู้ถึงความสนใจของตนเอง จากนั้นก็จะต้องรู้ว่าควรที่จะหาคำตอบให้กับปัญหา หรือข้อสงสัย ของตนเองอย่างไร ซึ่งนั่นก็คือ เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการเรียนด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) โดยเด็กนักเรียน จะมีอิสระทางความคิดในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง กระบวนการเรียนจะเป็นไปแบบที่เด็กจะต้องลงมือกระทำเองทุกอย่าง (Learning by Doing) โดยครูเป็นเพียงผู้ช่วยเท่านั้น เด็กนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เผชิญกับการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงหน้า รู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า สิ่งซึ่งถือเป็นประสบการณ์โดยตรงที่เด็กนักเรียนจะได้รับ โดยวิธีการเรียนดังกล่าวเป็นไปตามวิธีการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) อันประกอบไปด้วย การเริ่มต้นจาก

ข้อสงสัย การตั้งปัญหาของตัวผู้เรียน การตั้งสมมติฐาน จากนั้นจึงค้นคว้าหา
คำตอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบ การทดลอง จนได้ผลลัพธ์
หรือคำตอบของปัญหาออกมา

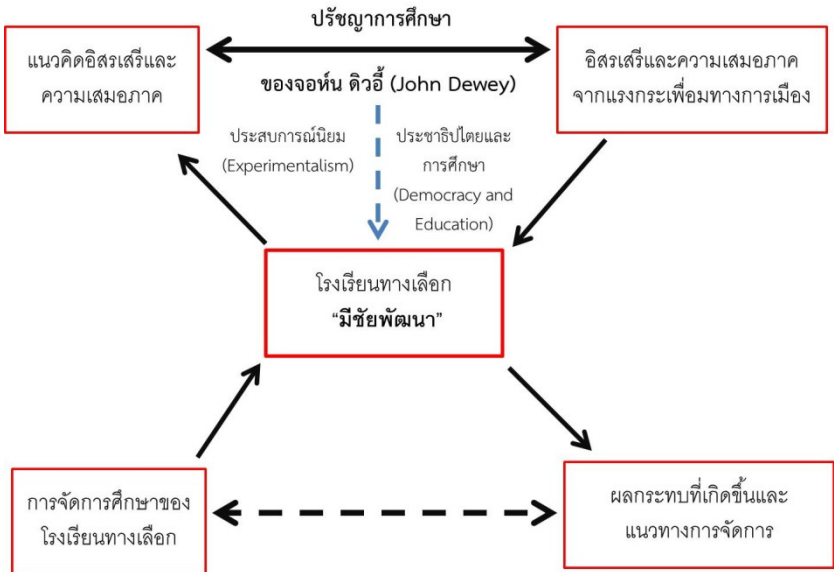
1.2 ประชาธิปไตยและการศึกษา (Democracy and Education)
ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

ดิวอี้ (Dewey, 1916) ได้นำเสนอว่า เครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่าง
หนึ่งในการสร้างมนุษย์ประชาธิปไตย คือ ระบบโรงเรียน โดยภารกิจของ
โรงเรียน คือ การสร้าง “บุคลิก” ที่ดีให้กับพลเมืองเพื่อความก้าวหน้าของ
สังคม ดังนั้น ในช่วงเวลาที่ยังอาจปลูกฝังเด็ก ๆ ได้ เต็ม ๆ ควรถูกกำหนด
สภาพเงื่อนไขด้วยชีวิตในห้องเรียนให้ต่อสู้โดยไม่ต้อง “แข่งขัน” ให้เล่าเรียน
และทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม และให้มีนิสัยการแสดงตัวตนออกมาอย่าง
เหมาะสมกับพวกเขาไปตลอดชีวิตในประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ยิ่ง ๆ กว่า
ซึ่งแนวคิดประชาธิปไตยและการศึกษาของดิวอี้จะพบคำสำคัญที่กล่าวเข้าไป
เข้ามาอยู่เพียงไม่กี่คำ คือ “ความเจริญเติบโต” และ “วิธีแห่งสติปัญญา”
กล่าวคือ สองคำนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับแนวทางของประชาธิปไตย
สิ่งซึ่งจะต้องพูดติดต่อกับเรื่องของการศึกษาที่เริ่มต้นจากเด็ก หรือตัวผู้เรียน
ซึ่งถือเป็น “พลเมือง” ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติในอนาคต โดยเด็ก
เปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์ของพืชที่ควรจะต้องได้รับการปลูกฝังในเรื่องของ
การศึกษาอย่างสมบูรณ์ที่สุด และวิถีทางที่จะทำให้เด็กกลายเป็นพลเมืองที่ดี
ในวิถีประชาธิปไตย คือ “วิธีแห่งสติปัญญา” และกระบวนการที่สำคัญของวิธี
แห่งสติปัญญา คือ “กระบวนการทางวิทยาศาสตร์” สิ่งซึ่งเป็นแนวทางหลัก
ของแนวความคิด “ปรัชญาประสบการณ์นิยม” ดังนั้นแล้ว จะพบว่าแนวคิด

ว่าด้วยเรื่องประชาธิปไตยและการศึกษาของดิวอี้ มีความสัมพันธ์กันโดยตรงกับปรัชญาประสบการณ์นิยมของเขา

2. กรอบแนวคิด

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเรื่อง “แรงกระเพื่อมทางการเมืองต่อแนวคิดอิสตรีและความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือก: กรณีศึกษาโรงเรียนมิชชัยพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์”

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ด้วยกัน คือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาภาคทฤษฎีจากการค้นคว้าเอกสาร โดยศึกษาถึงอิทธิพลของแนวคิดอิสเสรีและความเสมอภาค ผ่านทางปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ และส่วนที่สองเป็นการศึกษาภาคปฏิบัติ โดยการลงพื้นที่ศึกษาวิจัยภาคสนาม กรณีศึกษาของโรงเรียนทางเลือก คือ โรงเรียนมัธยม มีชัยพัฒนา จ.บุรีรัมย์ ในวันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ สังเกตการณ์รอบ ๆ โรงเรียน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนมัธยม มีชัยพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพในสภาพธรรมชาติ (Naturalistic Approach) (นิศา ชูโต และคณะ, 2548) ผู้วิจัยจะไม่มีภาระบุจำนวน และตัวผู้ให้สัมภาษณ์อย่างจำเพาะเจาะจง แต่จะเป็นการลงไปวิจัยในภาคสนาม เพื่อพบกับผู้ก่อตั้งโรงเรียน, ผู้บริหารโรงเรียน, ผู้สอน และนักเรียน ในส่วนของการวิเคราะห์ผล เป็นการนำเสนอแบบพรรณนาความ (Descriptive) และใช้วิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต การซักถาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ ตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้อง (Cross Check) โดยการสอบถามจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

ผลการศึกษา

1. แนวคิดอิสเสรีและความเสมอภาค (Liberty and Equality) ที่ปรากฏผ่านการจัดการศึกษา ของโรงเรียนมีชัยพัฒนา จ.บุรีรัมย์

1.1 แนวคิดความมีอิสระเสรี (Liberty) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับโรงเรียนมีชัยพัฒนา เพราะจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และจากบทสัมภาษณ์ จะพบว่าเจตนาของโรงเรียนมีความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนมีอิสระเสรีที่จะสามารถคิดนอกกรอบ ค้นคว้าหาคำตอบในทุก ๆ เรื่องได้อย่างอิสระ กล้าที่จะซักถาม กล้าลงมือกระทำ และกล้าแสดงออกในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 กระบวนการเรียนการสอน มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจากเดิมที่เน้นการท่องจำ ไปสู่การค้นคว้า การปฏิบัติจริงด้วยตนเอง คิดเอง ทำเอง เป็นการศึกษาเรียนรู้โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นการตั้งคำถาม นอกจากนี้ ยังมีการดูงานนอกสถานที่ การฝึกฝนภาษาอังกฤษโดยจัดโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนอินเตอร์ และการฝึกงานในช่วงปิดเทอม กล่าวคือ หลักสูตรการเรียนรู้จะเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการให้กระทำ แต่ทางโรงเรียนจะมีการเรียนรู้อื่น ๆ อีกมากมายที่นอกเหนือจากของกระทรวงศึกษาธิการ

1.1.2 นวัตกรรมในทางความคิด กล่าวคือ มีความสามารถในการคิดนอกกรอบ และความคิดริเริ่มในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงการเคารพธงชาติจากเวลา 8.00 น. เป็นเวลา 15.30 น. ซึ่งนักเรียนได้ให้เหตุผลไว้ว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ เพราะว่าในตอนเช้าเป็นเวลาที่มีภาระจดจำได้ดี ควรรีบเข้าห้องเรียนเพื่อเรียนหนังสือก่อนที่จะทำกิจกรรมอื่น ๆ ส่วนในตอนบ่ายสมองจะเริ่มเมื่อยล้า มีอาการง่วงนอน จึงควรไปตั้งแถวเคารพธงชาติ โดยการเคารพธงชาติจะเปลี่ยนแปลงเป็นเวลาใด ก็ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้มีความรักชาติน้อยลง นอกจากนี้ ยังมีความคิดริเริ่มในการสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นภายใน

โรงเรียน โดยมีการขยายสีทางเดิน และต้นไม้ในบางพื้นที่ บางตำแหน่งของโรงเรียน การขยายสีี้องขนาดใหญ่ (นักเรียนปั่นโองด้วยตนเอง) ก็เพื่อเป็นการแสดงถึงความคิดเห็นรอบอบที่ว่า ทุกอย่างในโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหากมนุษย์มีความต้องการสิ่งนั้น สิ่งนี้ ดังนั้น ต้นไม้ หรือวัตถุต่าง ๆ ที่ไม่สามารถพูดได้ก็อาจจะต้องการความเปลี่ยนแปลงในตัวเองเช่นเดียวกัน เป็นต้น อีกทั้งภายในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่แล้วจะลาดปูพื้นทางเดินด้วยกรวดเพื่อให้เกิดเสียงตลอดเวลาในขณะเดิน กล่าวคือ ในส่วนนี้ได้เป็นการแทรกแนวคิดในการสอนนักเรียนที่ว่า “ความลับไม่มีในโลก” เพราะเวลาเดินย่ำไปบนพื้นกรวดก็ย่อมจะมีเสียง ถึงแม้จะพยายามเดินอย่างระมัดระวังอย่างไรก็ย่อมจะมีเสียงเสีตรอดออกมาอยู่ดี สรุปแล้วก็คือ โรงเรียนมีชัยฯ จะมีกระบวนการสอนให้เด็กได้รู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผลในทุก ๆ เรื่อง

1.1.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน กล่าวคือ ในกระบวนการรับสมัคร คัดเลือก สัมภาษณ์ครูผู้สอน สัมภาษณ์นักเรียนเข้าใหม่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผู้ปกครองนักเรียน จะมีคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนเป็นผู้สัมภาษณ์ครูที่เข้ามาสมัครสอนหนังสือ, นักเรียน และผู้ปกครองที่มาสมัครเข้าเรียนใหม่ด้วยตัวเอง ตลอดจนการต้อนรับนักเรียนเข้าใหม่ในวันรายงานตัวโดยรุ่นพี่เป็นผู้จัดการโดยทั้งหมด และทางโรงเรียนจัดให้มีสถานนักเรียนเพื่อเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เช่น คณะกรรมการจัดซื้อและตรวจสอบ (ราคาวัตถุดิบในการประกอบอาหาร, เครื่องแบบนักเรียน, เฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ภายในโรงเรียน) คณะกรรมการนักเรียนยังมีส่วนสำคัญในการประเมินครูประจำปีอีกด้วย

1.1.4 การงานอาชีพกับสังคม นักเรียนได้เรียนรู้การเป็นผู้ประกอบการการเกษตรและธุรกิจเพื่อสังคม และช่วยเหลือสังคม

ด้วยตัวนักเรียนเอง ทุกอย่างลงมือกระทำจริง และปฏิบัติจริง เช่นธุรกิจเลี้ยงไก่ไข่, เลี้ยงแพะ, การเลี้ยงหมูหลุม, การผลิตไฟฉายพลังงานแสงอาทิตย์, ทำไอศกรีม, ปลูกผักไร้ดินในลำไผ่, ปลูกผักข้างรั้วในขวดน้ำที่ใช้แล้ว และการปลูกผักสวนครัวอื่น ๆ เช่น มะนาว มะเขือ มะเขือเทศ มะเขือยาว แตงกวา ผักบุ้ง บวบ ถั่วฝักยาว หน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น นอกเหนือไปจากนี้ยังมีการปลูกเมล่อน, การปลูกผักไร้ดิน Hydroponic และการปลูกเห็ดฟางแบบโรงเรือน

1.1.5 สันทนาการ การเปิดโอกาสเรียนรู้ทักษะทางดนตรีอย่างเสรี กล่าวคือ เด็กนักเรียนในโรงเรียนมีชัยพัฒนาทุกคน สามารถเลือกที่จะเรียนรู้ เลือกที่จะเล่นเครื่องดนตรีชนิดใดก็ได้ตามความต้องการ ที่น่าชื่นชมคือ นักเรียนสามารถเล่นอูคูเลเล่ (กีตาร์ขนาดเล็ก) ได้ทุกคน ซึ่งเป็นการฝึกหัดเล่นด้วยตัวเอง นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ มีห้องซ้อมดนตรีให้สำหรับนักเรียนได้ฝึกซ้อม ทั้งร้องและเล่นดนตรี เช่น เปียโน ขิม อังกะลุง เป็นต้น

1.1.6 การใช้เทคโนโลยี การใช้เครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สามารถใช้โทรศัพท์มือถือ และเครื่องมือสื่อสารได้อย่างอิสระ เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการติดต่อประสานงาน และค้นคว้าหาหาข้อมูลสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสำหรับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ทางโรงเรียนได้จัดแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้อย่างพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ แล็ปท็อป (Laptop) แท็บเล็ต (Tablet) หรือแม้แต่เครื่องมือทันสมัยอย่าง เทคโนโลยีภาพ 3 มิติเสมือนจริง (Zspace) ที่ทางโรงเรียนได้นำมาใช้ในห้องปฏิบัติการ

STEM ศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีภาพ 3 มิติ เสมือนจริงนี้ เกิดขึ้นแห่งแรกในประเทศไทยที่โรงเรียนมีชัยฯ จะเห็นได้ว่าถึงแม้โรงเรียนจะตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด แต่แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนนั้น มีความทันสมัย เพื่อที่จะสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก

1.1.7 เอกลักษณะของนักเรียน การให้อิสระเสรีสำหรับการแต่งกาย การไว้ผมยาวทั้งเด็กนักเรียนหญิง นักเรียนชาย การทาสีเล็บ และการให้อิสระเสรีกับเพศทางเลือก โดยเป็นไปดังนี้

- การแต่งเครื่องแบบนักเรียน การแต่งกายในแต่ละวัน วันจันทร์ถึงวันศุกร์จะแต่งกายไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการประชุมของสภานักเรียนในแต่ละปี ว่าแต่ละวันจะแต่งกายอย่างไร ตลอดจนมีการออกแบบเครื่องแต่งกายนักเรียนให้เข้ากับยุคสมัย และกับสถานการณ์โดยตลอด

- เครื่องแบบนักเรียนหญิง จะไม่ได้สวมใส่กระโปรงเหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่นี้เรียกว่า “กระเปง” คือ กระโปรง+กางเกง หรือกระโปรงแบบกางเกง โดยจะมีความยาวของกระโปรงคลุมด้านหน้าเหนือหัวเข่าเล็กน้อย ทั้งนี้ก็เพื่อความกระฉับกระเฉง ความสะดวกในการเคลื่อนที่ของเด็กนักเรียนหญิงเวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ

- ทรงผมของนักเรียน โดยนักเรียนชายสามารถไว้ผมยาวได้พอสมควร สามารถตัดได้ทั้งผมรองทรงสูง และรองทรงต่ำ แต่ไม่ใช่ถึงกับไว้ผมยาวรุงรัง ส่วนนักเรียนหญิงอนุญาตไว้ผมยาวได้ แต่ต้องผูกมัดผมให้เรียบร้อย ส่วนในวันหยุดอิสระได้ตามความเหมาะสม

- การอนุญาตให้เด็กนักเรียนหญิงทาสีเล็บ ในที่นี้หมายถึงการทาได้เฉพาะสีเล็บเท้าเท่านั้น กล่าวคือ ผู้หญิงถือเป็นเพศที่มีความรัก

ความสวยงาม จึงให้ทาสีเล็บเท้าได้ เพราะว่า ถึงอย่างไรก็ตามยังคงต้องสวมใส่
ถุงเท้าในวันธรรมดา จึงไม่ได้ดูว่าเป็นการไม่เหมาะสมในเวลาที่จะสวมใส่
เครื่องแบบนักเรียน

1.2 แนวคิดความเสมอภาค (Equality) สำหรับแนวคิดเรื่อง
ความเสมอภาค นั้น ถือเป็นหนึ่งในความมุ่งหมายของโรงเรียนมิชชัน ที่จะให้
นักเรียนได้เรียนรู้ในความ “รักความเสมอภาค” โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 การให้โอกาสทางการศึกษากับกลุ่มชาติพันธุ์ คือ
การเปิดรับสมัครให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนใน
โรงเรียนมิชชัน ซึ่งเป็นการสอนให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้เรียนรู้ถึงเรื่อง
ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และรู้จักมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
และเรียนรู้ว่าควรจะเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสอย่าง
ทัดเทียมกันทั่วทั้งประเทศ

1.2.2 การเรียนรู้ถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แบ่งปัน
ให้กับผู้ที่มีโอกาสน้อยกว่า และรู้จักแบ่งปันกับผู้พิการ กล่าวคือ ทางโรงเรียน
มองเห็นว่า สิ่งที่ไม่สามารถจะศึกษาเรียนรู้จากหนังสือได้ คือ ชีวิตของผู้พิการ
โดยไม่ให้นักเรียนมองว่า ผู้พิการเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถ หรือมีความสามารถ
น้อยกว่าคนปกติ เพราะฉะนั้น โรงเรียนมิชชัน จึงจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
โดยการให้ศึกษาชีวิตคนพิการ ด้วยการใช้ชีวิตอยู่บนรถเข็น (Wheelchair)
ตลอด 1 วัน ซึ่งใน 1 เดือน เด็กนักเรียนทุกคนจะต้องใช้ชีวิตอยู่บนรถเข็น
(Wheelchair) ตั้งแต่เข้าจรดเย็นเป็นเวลา 1 วัน

1.2.3 การเรียนรู้ถึงความหิวโหยของผู้ไร้โอกาสด้านอาหาร
เพื่อให้รู้จักการแบ่งปัน และรู้จักเอาชีวิตรอดในยามที่ลำบาก ขาดแคลน
อาหาร กล่าวคือ โรงเรียนจะไม่ให้เด็กรับประทานอาหารเช้า 1 วัน ต่อ 1

สัปดาห์ คือ ในทุก ๆ วันเสาร์ เด็ก ๆ จะไม่ได้รับประทานอาหาร ก็เพื่อที่จะเรียนรู้ถึงผู้ที่ยากลำบาก เช่น เด็กน้อยผู้หิวโหยในเอธิโอเปีย เพื่อที่จะทำให้เด็กนักเรียนได้มีจิตสาธารณะ รู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น มองเห็นค่าของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

1.2.4 การเปิดกว้างทางความคิดในประเด็นเพศทางเลือก โดยให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ และมีความเข้าใจว่า ไม่ว่าจะเกิดมาในเพศสภาพใด ก็ตาม ทุกคนมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทั้งหมด

2. แร่งกระเพื่อมทางการเมืองต่อแนวคิดอิสเสรีและความเสมอภาค ของโรงเรียนทางเลือก ตลอดจน และแนวทางการจัดการของโรงเรียน ทางเลือกต่อการตื่นตัวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ผลกระทบของแนวคิดอิสเสรีและความเสมอภาคจากการตื่นตัวทางการเมืองในปัจจุบันนั้น มีผลกระทบต่อโรงเรียนมีชัยฯ น้อยมาก หรืออาจจะกล่าวได้ว่าไม่มีผลกระทบเลยก็ได้ เพราะโรงเรียนมีแนวทางในการจัดการกับเรื่องดังกล่าวที่แฝงอยู่กับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน คือ เด็กทุกคนได้รับความ เป็นอิสระ และเสรี ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจน กิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปโดยอิสเสรีภาพ รวมถึงการมีคณะมนตรี หรือ สภานักเรียน ที่ให้สิทธิ ให้โอกาสกับเด็กอย่างเปิดกว้างในการบริหารกิจการ ทั้งหลายภายในโรงเรียน โดยทุก ๆ สิ่งที่ทำภายในโรงเรียนนี้ ตั้งอยู่บน หลักการของความมีเหตุผลรองรับ เด็กนักเรียนสามารถตั้งคำถามกับครูได้อยู่ เสมอ เพราะฉะนั้น ไม่มีเด็กนักเรียนสักคนจะลุกขึ้นมาเรียกร้องว่าอยากได้ สิทธิเสรีภาพด้านนั้นด้านนี้ กล่าวคือ ในเรื่องบางเรื่องที่คุณจะไม่เป็นที่ยอมรับ ของสังคมโดยทั่วไป เด็กนักเรียนโดยคณะมนตรี ก็จะมีการจัดประชุม เพื่อปรึกษาหารือว่า ควรที่สามารถจะกระทำได้หรือไม่ เหมาะสมมากน้อย

เพียงใด เช่น ความต้องการทาสีเล็บเท้าของเด็กนักเรียนผู้หญิง ซึ่งหากสังคมภายนอกมองเข้ามาก็จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แต่ท้ายที่สุดแล้วมติของคณะมนตรีที่อนุมัติหลักการ ให้สามารถที่จะทาสีเล็บเท้าได้ โดยในทางกลับกัน เมื่อผู้วิจัยยกตัวอย่างการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ในกรณีของเนติวิทย์ เด็กนักเรียนที่โรงเรียนมีชัยฯ กลับมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่สมควรจะกระทำ เพราะในการจะเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพใด ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีขอบเขต และไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งในบางเรื่อง เช่น การให้ยกเลิกพิธีกรรมไหว้ครู นักเรียนที่โรงเรียนมีชัยฯ มีความคิดที่ไม่เห็นด้วย และควรดำรงไว้ซึ่งพิธีการไหว้ครูสืบต่อไป ดังนั้น ไม่ว่าจะกระแสการเรียกร้องความมีอิสรภาพเสรีภาพ จะมาจากภายในโรงเรียน หรือจากสังคมการเมืองภายนอกมากกระทบกับนักเรียนโรงเรียนมีชัยฯ ก็ไม่สามารถที่จะจูงใจพวกเขาให้ประพฤติปฏิบัติตามอย่างไรเหตุผล กล่าวคือ แนวทางหลักที่โรงเรียนมีชัยฯ ใช้รับมือกับกระแสการตื่นตัวทางการเมือง หรือแม้แต่เรื่องอื่น ๆ ทุก ๆ คนก็จะมีกระบวนการทางความคิด ในการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล ที่ไปที่มาในทุก ๆ เรื่อง ว่าจะต้องเป็นไปตามหลักการของความมีเหตุมีผล

อภิปรายผล

1. แนวคิดอิสรเสรีและความเสมอภาค (Liberty and Equality) ที่ปรากฏผ่านการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีชัยพัฒนา

จากผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีชัยฯ ได้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจากเดิมที่เน้นการท่องจำ ไปสู่การค้นคว้า การปฏิบัติจริงด้วยตนเอง คิดเอง ทำเอง เป็นการศึกษาเรียนรู้โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นการตั้งคำถาม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกหัวข้อ

ที่อยากจะเรียนมากที่สุดขึ้นมาก่อน แล้วครูจึงจะสอนตามหัวข้อที่นักเรียนเลือก ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว พบว่ามีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ตามแนวคิดของดิวอี้ ที่ว่า เน้นใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตัวผู้เรียน โดยผู้เรียนควรเข้าใจและตระหนักในตนเอง (Self-Realization) ซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากตนเองเสียก่อนว่ามีความสนใจอะไร หรือตนเองมีปัญหาอะไร โดยสามารถเลือกหัวข้อที่สนใจด้วยตนเอง

สำหรับในเรื่องของการงานอาชีพกับสังคมนั้น นักเรียนมีการเรียนรู้ในการเป็นผู้ประกอบการการเกษตรและธุรกิจเพื่อสังคม โดยเป็นการลงมือปฏิบัติจริงของนักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาประสบการณ์นิยมของดิวอี้ ที่ว่าแนวทางของการเรียนการสอนมีลักษณะที่สำคัญ คือ เน้นการเรียนโดยวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งอิสระของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการค้นคว้าทดลอง ฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง และการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง หรือประสบการณ์ตรง นอกจากนี้แล้วเด็กนักเรียนของโรงเรียนมีชัยฯ ยังมีประสบการณ์ตรงอีกมากมาย เช่น การสร้างแพขึ้นมาจริง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนเรื่องแรงลอยตัวในวิชาฟิสิกส์, มีโอกาสไปฝึกงานในช่วงปิดเทอม, มีการไปเรียนแลกเปลี่ยนภาษาอังกฤษกับโรงเรียนนานาชาติ, การไปเรียนแลกเปลี่ยนที่ประเทศออสเตรเลีย และได้ไปเรียนแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนสอนคนตาบอด โดยสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการประสบการณ์เรียนรู้โดยตรง ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากห้องเรียน

จากผลการศึกษา เป็นสิ่งที่สะท้อนได้ว่าโรงเรียนมีชัยฯ ให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยตรง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดประสบการณ์นิยมของ ดิวอี้ คือ การพัฒนาคน ซึ่งก็คือ ตัวผู้เรียน โดยการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลง และคนเราจะหยุดพัฒนาไม่ได้ ดังนั้นแล้วจึงทำให้เกิดความเชื่อว่า การศึกษาคือชีวิต (Education is Life) ไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อชีวิต กล่าวคือ การศึกษาไม่ได้หมายถึงการมีชีวิตอยู่ แต่ก็เหมือนกับการดำเนินชีวิตด้วยความมีชีวิตชีวา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ และวิธีการที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การกระทำ (Doing) และดิวอี้ มีความคิดที่ว่า ชีวิตคือ ความเจริญงอกงาม (Growth) โดยความเจริญ ก็คือ การแก้ปัญหาได้ด้วยการปฏิบัติที่เป็นไปตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งหน้าที่ของครูเป็นเพียงผู้จัดเตรียมประสบการณ์ที่มีคุณค่าที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคม และการเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ

2. แรงกระเพื่อมทางการเมืองต่อแนวคิดอิสสระเสรีและความเสมอภาคของโรงเรียนทางเลือก และแนวทางการจัดการของโรงเรียนทางเลือกต่อการตื่นตัวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมปัจจุบัน

จากผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบของแนวคิดอิสสระเสรีและความเสมอภาคจากการตื่นตัวทางการเมืองในปัจจุบันนั้น ไม่สามารถส่งผลกระทบต่อโรงเรียนมีชัยฯ โดยกระบวนการที่สำคัญในการจัดการกับแนวคิดดังกล่าวของโรงเรียนมีชัยพัฒนา คือ การตั้งอยู่บนหลักการของความมีเหตุมีผล ใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองสิ่งถูก สิ่งผิด ว่าควรที่จะกระทำหรือไม่ กล่าวคือ ไม่ใช่ว่าโรงเรียนมีชัยฯ จะไม่ออกนอกกรอบของค่านิยมกระแสหลัก

ในสังคมไทยที่ยังยึดโยงผูกติดกับชนบทรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม หากแต่การออกนอกกรอบจะต้องเป็นไปด้วยเหตุผลที่สามารถยอมรับได้ในส่วนรวม ซึ่งกระบวนการคิดดังกล่าวของโรงเรียนมิชชัน มีความสอดคล้องเป็นไปตามแนวความคิดของจอห์น ดิวอี้ ในเรื่องประชาธิปไตยและการศึกษา โดย ดิวอี้ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ชีวิตคือการพัฒนา และพัฒนาการ, การเจริญเติบโต คือชีวิต แปลเป็นสิ่งที่เทียบเท่าได้กับการศึกษา ซึ่งนั่นหมายความว่า กระบวนการศึกษาไม่ได้จบสิ้นเอง มันเป็นจุดสิ้นสุดของตัวเอง และกระบวนการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการปรับโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง, การปฏิรูป, การเปลี่ยนแปลง” (ฮอรวิตซ์, 2550) ซึ่งเฉกเช่นเดียวกับโรงเรียนมิชชัน ที่มองว่า จะต้องเป็นแหล่งพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ การศึกษาไม่ใช่แค่การเรียนในตำรา แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นั่นก็คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความ “เจริญเติบโต” โดยไม่ใช่เพียงแค่จะเป็นการพัฒนาให้มีความเจริญเติบโตทางสติปัญญาเท่านั้น แต่จะต้องมีความดีงามทางศีลธรรมควบคู่กัน ซึ่งโรงเรียนมิชชัน ก็ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของดิวอี้โดยทั้งหมด เพราะเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าโรงเรียนมิชชัน มีความอิสระเสรีอย่างรอบด้าน แต่สิ่งที่โรงเรียนไม่ได้ละทิ้งก็คือการยึดถือ และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เช่นไม่เคยคิดจะล้มเลิกพิธีการไหว้ครูโดยเด็ดขาด การสวดมนต์ ทำวัตรในทุก ๆ เช้า เป็นต้น

ในส่วนของแนวความคิดประชาธิปไตยกับการศึกษาของดิวอี้ เขาได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า “เครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการสร้างมนุษย์ประชาธิปไตย คือ ระบบโรงเรียน โดยภารกิจของโรงเรียน เพื่อที่จะสร้าง

บุคลิก ด้วยการจัดองค์กร หรือวิธีการเช่นเดียวกับเนื้อหาสาระของการสอน และด้วยวิธีนี้จึงเป็นการเตรียมการ และเป็นการจัดหามาตรการเพื่อความก้าวหน้าของสังคม”

จากคำกล่าวข้างต้นของดิอู จะพบว่า มีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนมิชชัน กล่าวคือ ระบบโรงเรียนมีการจัดการศึกษาแบบเป็นไปเพื่อการสร้างคน สร้างผู้เรียน ให้มีบุคลิกของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า โรงเรียนมิชชัน มีกระบวนการบ่มเพาะ ปลูกฝัง และส่งเสริมแนวทางการเป็นพลเมืองที่ดีในวิถีประชาธิปไตยไว้อย่างชัดเจน โดยที่เห็นได้เป็นรูปธรรม ก็คือ การสอนให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำ มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือสังคม มีการจัดตั้งสภานักเรียน ที่เรียกว่า “คณะมนตรี” โดยมีทั้งหมด 10 คณะ ซึ่งตัวแทนคณะมนตรีจะรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม อีกทั้งนักเรียนยังมีความสามารถในการบริหารธุรกิจการเกษตรได้ด้วยตนเอง โดยเป็นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโต และความก้าวหน้าของสังคมอย่างแท้จริง เพราะเด็กนักเรียนได้มีการเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนกระจายความรู้ และรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. แนวคิดอิสระเสรีและความเสมอภาค ที่ถือเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย เป็นเรื่องที่ควรให้การสนับสนุนส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนทั่วประเทศอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะ เป็นโรงเรียนทางเลือก หรือโรงเรียนในกระแสหลัก กล่าวคือ การให้อิสระเสรีกับนักเรียนทั้งในเรื่องการแสดงทางความคิดเห็น และการแสดงออกในทางปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ควรจะ

เป็นไปอย่างมีขอบเขต และไม่สร้างความเดือดร้อน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม

2. แนวคิดอิสระเสรีและความเสมอภาคในประเทศต่าง ๆ อาจจะมี ความอิสระเสรีที่เป็นไปอย่างกว้างขวางในทุก ๆ ด้าน แต่สำหรับประเทศไทย นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถที่จะกระทำได้อย่างเสรีโดยอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม กล่าวคือ ควรธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นไทย เช่น พิธีไหว้ครู เป็นสิ่งที่ควรจะรักษาไว้สืบต่อไป

3. ภาครัฐควรที่จะให้การสนับสนุนระบบการศึกษาทางเลือกอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการเรียนการสอนของ “โรงเรียนทางเลือก” ที่ควรสนับสนุนให้จัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย และควรนำรูปแบบหลักสูตร กระบวนการบางอย่าง เข้าไปสอดแทรกไว้ สำหรับโรงเรียนในกระแสหลัก เช่น สนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของ นักเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระ เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ เป็นต้น

4. ภาครัฐ ควรประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน ในการส่งเสริม นักเรียนแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนทางเลือกของเอกชนหลาย ๆ แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ในการสร้างบุคลากร ที่เก่งและดี มีความสามารถสูง เช่น โรงเรียนกำเนิดวิทย์ ของกลุ่มการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำ และอีกโรงเรียนที่ควรให้ความสนใจ คือ โรงเรียนมิชชั่นพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา ของงานวิจัยฉบับนี้ เพราะโรงเรียนแห่งนี้จัดได้ว่าเป็นอีกหนึ่งโรงเรียน ทางเลือกต้นแบบ ที่สามารถผลิตนักเรียนออกมาได้อย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ ภาครัฐควรที่จะให้ความสนใจกับโรงเรียนประเภทนี้ และนำหลักสูตร

กระบวนการเรียนการสอนต่าง ๆ มาปรับใช้สำหรับกระทรวงศึกษา เพื่อที่จะสร้างเด็กไทยให้มีความสามารถในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

การประชุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย พ.ศ.2551. (2551).

สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2560, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/กวีวุฒิ> เต็มภูวภัทร. (2560, พฤษภาคม 15). “ปรากฏการณ์ เนติวิทย์ เขย่าจุฬาฯ สะเทือนรัฐบาล จุดแข็ง มาจาก การเลือกตั้ง” “เด็กคนนี้ นี่หรือคือ...เนติวิทย์”. *มติชนสุดสัปดาห์*, สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 15, 2560, จาก

https://www.matichonweekly.com/column/article_35883.

เด็ก-ดี. (2560, 28 เมษายน). *โรงเรียนมีชัยพัฒนา: เส้นทางสายใหม่ของการศึกษาไทยในชนบท*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 30, 2560, จาก <https://www.dek-d.com/board/view/3753719/>.

นิตา ชูโต และคณะ. (2548, ตุลาคม). *การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านสังคมศาสตร์*. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรพัฒนานักวิจัยเฉพาะทาง วันที่ 19-21 ตุลาคม 2548, กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปกป้อง จันวิทย์ และคณะ. (2555, กุมภาพันธ์). *โรงเรียนทางเลือกกับ
ทางเลือกในการศึกษาของประชาชน*. เอกสารนำเสนอในการสัมมนา
วิชาการประจำปีของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เรื่อง
“ยกเรื่องการศึกษไทย: สู่อการศึกษามีคุณภาพอย่างทั่วถึง”
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2555, โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 19 สิงหาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-23. สืบค้นจาก
http://www.moe.go.th/moe/nipa/ed_law/p.r.g.edu1.pdf
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 17).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *การจัดการศึกษาทางเลือก*.
กรุงเทพฯ: วี.ที.วี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *พลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สรยุทธ สุทัศนะจินดา. (2553, 10 มกราคม). *เจาะข่าวเด่นสรยุทธ “ปิดฉาก
กฎเหล็กทรงผมนักเรียน ยกเลิกหัวเกรียนสั้นเสมอหู”*. สืบค้นเมื่อ
เมษายน 2, 2560, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=E50y8TwTVdg>.
- เอ็มจีอออนไลน์. (2553, 20 พฤษภาคม). *แกะรอยแกนนำแดง
สั่งเผา กทม. เป็นทะเลเพลิง!*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2, 2560, จาก
[http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?
NewsID=9530000069769](http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9530000069769).

- ฮอร์วิตซ์, โรเบิร์ต. (2550). *ประวัติศาสตร์ปรัชญาการเมือง (เล่มที่ 3)*
(สมบัติ จันทรวงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- Anselm, S., and Corbin, J. (1942). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. California: SAGE Publications, Inc.
- Dewey, John. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: The Macmillan Company.
- Dewey, John. (1963). *Experience and Education*. New York: Collier Books.